

**ДОКТОР ГЕОЛОГО-МІНЕРАЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ВОЛОДИМИР КОЛОДІЙ
(пам'яті товариша)**



Одинадцятого червня 2009 р. відійшов у вічність видатний український учений-гідрогеолог Володимир Васильович Колодій. Українська геологічна наука зазнала непоправної втрати – адже, незважаючи на важку хворобу, яка мучила його впродовж останніх років, учений до останніх днів життя вів активну наукову і педагогічну діяльність, зокрема, готував підручники з гідрогеології для студентів вищих навчальних закладів, консультував аспірантів, брав участь у засіданні вчених рад.

Народився Володимир Васильович 16 лютого 1934 р. у Львові. У 1951 р. закінчив середню школу № 44 і вступив на геологорозвідувальний факультет Львівського політехнічного інституту, де навчався до 1956 р. На той час в інституті викладали професори В. Порфір'єв, Л. Ткачук, М. Ладиженський та інші відомі вчені, які зуміли не тільки дати ґрунтовні знання, а й прищепити студентам любов до геологічної професії.

Після закінчення навчання й отримання диплома В. Колодій працював у філії Всесоюзного науково-дослідного нафтового інституту в м. Небітдазі (тепер Балканабад, Туркменістан). Тут перед молодим дослідником розгорнулись широкі перспективи дослідницької та наукової роботи, які він сповна використав. Зібравши та опрацювавши великий фактичний матеріал з геології та гідрогеології Західнотуркменської нафтогазоносною територією, Володимир Васильович у грудні 1964 р. блискуче захистив у Московському інституті нафтохімічної та газової промисловості імені І.М. Губкіна кандидатську дисертацію “Гідрогеологія пліоценових відкладів Західнотуркменської нафтогазоносною області”. У дисертаційній роботі на фактичному матеріалі він зумів довести існування сучасної седиментаційної водонапірної системи, розшифрував дуже складні умови формування маломінералізованих вод пліоцену заходу Туркменії, пов'язаних з процесами міграції нафти і газу. За ці роки (1956–1966) він пройшов шлях від інженера до завідувача лабораторії гідрогеології і геохімії. Публікація матеріалів власних досліджень у фахових виданнях, численні виступи на нарадах і конференціях державного масштабу дали змогу геологічній громадськості високо оцінити внесок молодого вченого у науку.

У 1966 р. на запрошення директора Інституту геології та геохімії горючих копалин АН УРСР Г. Доленка В. Колодій переїхав у Львів, де створив і очолив в інституті відділ гідрогеології нафтогазоносних провінцій. Так розпочався новий

етап наукової діяльності вченого, змінився об'єкт досліджень. Володимир Васильович зосередив увагу на українських нафтогазоносних провінціях – Карпатському регіоні, Дніпровсько-Донецькій западині, Причорноморській депресії, Криму. Разом з провідними вченими інституту, працівниками інших відділів, зокрема геології нафти і газу (чл.-кор. Г. Доленко), глибинних вуглеводнів (проф. Е. Чекалюк), хімії органічних мінералів (проф. Й. Грінберг), міграції нафти і газу (проф. В. Лінецький), він досліджував гідрогеологічні аспекти походження та міграції вуглеводнів у земній корі, формування, збереження та руйнування покладів нафти та газу. Створений 1967 р. відділ гідрогеології нафтогазоносних провінцій, очолюваний В. Колодієм, успішно працював над гідрогеологічним обґрунтуванням теорії нафтоутворення та нафтонагромадження в земній корі, успішно розширивши комплекс досліджень, у тому числі створивши відповідні лабораторії з метою вирішення питання природи й умов формування підземних вод глибоких горизонтів нафтогазоносних басейнів і їхньої ролі у формуванні покладів нафти і газу, гідрохімічних і гідрогеохімічних показників наявності вуглеводнів у надрах.

У монографії “Гидрогеология горных стран, смежных прогибов и впадин” (співавтор. О. Кудельський) Володимир Васильович розвинув уявлення про елізійні природні водонапірні системи, сформулював поняття про обмеженість інфільтраційного водообміну навіть у складчастих гірських системах, що значно розширило межі розшуків нафтогазоносних басейнів у таких областях. Це принципове положення надалі було підтверджене відкриттям промислових покладів нафти і газу в піднасувах Карпат, Уралу, Кавказу.

Поглибленим вивченням природи й умов формування підземних вод нафтогазоносних провінцій України В. Колодій продовжив започатковані ще в Туркменії палеогідрогеологічні дослідження, створив лабораторію вивчення геохімії підземних вод водотривів, так званих порових розчинів. Організована у відділі, обладнана нестандартною апаратурою для дослідження гірських порід за високих термодинамічних умов (температура до 250 °С і 100 МПа) лабораторія моделювання гідрогеологічних процесів дала змогу експериментально дослідити формування хімічного складу підземних вод у широкому діапазоні стратисфери.

Значний внесок зробив учений, працюючи разом з білоруськими науковцями Г. Богомолівим і А. Кудельським над питанням гідрогеологічної зональності земної кори нафтогазоносних провінцій: виділив в осадовому чохлі найглибшу термогідродинамічну водонапірну систему, де, на їхнє переконання, формуються вуглеводневі флюїди.

Обґрунтування наявності в природі сучасних седиментаційних водонапірних систем і висновок про майже повну відсутність інфільтраційних вод у глибоких шарах осадової товщі, стали теоретичним засадничим положенням про ймовірну нафтогазоносність гірських складчастих систем, крайових ділянок авлакогенів, що перед тим уважали безперспективними, також цим було доведено можливість захоронення промислових стічних вод у глибоких надрах без шкоди для горизонтів зони активного водообміну.

Багаторічні наукові пошуки В. Колодія, які стосувалися теоретичних проблем походження і міграції нафтових флюїдів, формування маломінералізованих вод глибоких горизонтів нафтогазоносних провінцій, узагальнені в праці “Взаимная растворимость в системах *n*-гексан-водные растворы хлоридов и бикарбоната

тов натрія” (співавт. Р. Філяс, 1976). На той час автори провели спеціальні лабораторні дослідження в системах вода–вуглеводні, що дало змогу науково обґрунтувати природний характер і неметеорне глибинне походження специфічних слабкомінералізованих крайових і підстильних вод вуглеводневих покладів. Це відкриття мало загальногідрогеологічне значення, оскільки вперше доведено можливість формування прісних вод у глибоких надрах Землі поза відомим колообігом води у природі. Принципове значення цього відкриття для геології нафти і газу полягає в тому, що воно дає ключ для вирішення питань міграції й формування покладів вуглеводнів, вивчення фазового стану вуглеводневих систем у надрах, інтерпретації матеріалів промислово-геологічних і геофізичних досліджень. В. Колодій уперше ввів у літературу поняття про солюційні води. Ці праці відкрили новий напрям дослідження власне “нафтових” вод з низькою мінералізацією, зате збагачених мікрокомпонентами органічної та неорганічної складових розчиненої у воді речовини.

Підсумком досліджень В. Колодія в галузі нафтогазової гідрогеології стало створення цілісної концепції формування покладів нафти і газу, виявлення гідрогеологічних доказів шляхів міграції вуглеводнів, їхнього фазового стану на різних етапах цього процесу. Це стало вагомим внеском у створення загальної концепції нафтогазонагромадження. Учений обґрунтував панівне значення у живленні водою елізійних і термогідродинамічних водонапірних систем порових розчинів і відроджених вод, високотемпературний генезис вуглеводнів і формування їхніх покладів шляхом субвертикальної міграції по зонах підвищеної проникності літосфери. Ці дослідження завершені 1977 р., а їхні результати представлені як докторська дисертація, успішний захист якої відбувся у жовтні 1978 р. в Інституті геології і геохімії горючих копалин АН УРСР (ІГГК АН УРСР). У червні 1979 р. В. Колодію присвоєно науковий ступінь доктора геолого-мінералогічних наук.

Незважаючи на великі наукові досягнення, очолюючи відділ гідрогеології нафтогазоносних провінцій, будучи на той час уже відомим ученим, у 80-х роках В. Колодій зазнав переслідувань з боку доморощених борців з “українським буржуазним націоналізмом”. Висунуті проти нього звинувачення були абсурдними, однак доктора наук звільнили з посади завідувача відділу і запропонували посаду молодшого наукового співробітника. Проте Володимир Васильович продовжував активну наукову працю. Його шанували і поважали працівники інституту, що допомогло йому надалі поновитись на посаді. Та тривалі переслідування спричинили появу невиліковної хвороби, яка мучила його впродовж усіх наступних років життя.

Крім головного напрямку наукових досліджень, які стосувались нафтогазової гідрогеології, В. Колодій багато уваги приділяв питанням екологічної гідрогеології та гідрології, досліджуючи озера Карпат, зокрема, о. Синевір. Разом з групою науковців він вивчав донні відклади зниклого сьогодні озера Синяк.

Коло наукових зацікавлень В. Колодія охоплювало нафтогазову і загальну гідрогеологію, палеогідрогеологію, палеогідрогеологію, гідрогеохімію, геологію та геохімію нафти і газу, гідрологію, екологічну геологію. У його науковому доробку близько 300 наукових праць, чотири авторські свідоцтва на винаходи. Багато уваги він приділяв підготовці наукових кадрів. Під його безпосереднім керівництвом успішно захистили кандидатські дисертації дев'ять науковців біль-

шість з яких успішно продовжує наукову діяльність в Україні та за її межами. За досягнення в науковій роботі та підготовці кадрів вищої кваліфікації у січні 1991 р. В. Колодію присвоєно наукове звання професора зі спеціальності “геологія, розшуки і розвідування нафтових і газових родовищ”.

У липні 1992 р. В. Колодія призначено на посаду заступника директора ІГГК НАН України з наукової роботи (водночас завідувач відділу), на якій він працював до квітня 1998 р.

Важливого значення Володимир Васильович завжди надавав науково-організаційній роботі. Він був одним з ініціаторів заснування Української нафтогазової академії (УНГА), дійсним членом якої його обрано 1993 р.; брав активну участь у відновленні діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (НТШ) і був обраний головою геологічної комісії товариства. З 1995 р. він дійсний член НТШ.

У 1996 р. професора Колодія обрали головою українського національного комітету Карпато-Балканської геологічної асоціації (КБГА).

Значну увагу В. Колодій приділяв видавничій справі. Він був головою редакційної колегії “Праць геологічної комісії НТШ”, членом редколегії журналу “Геологія і геохімія горючих копалин”, “Геодинаміка”, видавничої ради ІГГК НАН України, редактором тематичних збірників наукових праць.

У 1994 р. В. Колодія призначено членом експертної комісії ВАК України, а з 1996 р. він голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при ІГГК НАН України, член спеціалізованої ради при Івано-Франківському національному університеті нафти і газу.

Протягом усієї трудової діяльності Володимир Васильович викладав у вищих навчальних закладах. Зокрема, після захисту докторської дисертації він читав лекції у Львівському політехнічному інституті, а пізніше – на геологічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка, де вів курси з геохімії нафти і газу, гідрогеології, інженерної геології, гідрогеохімії, екології в нафтовій і газовій промисловості тощо. В лютому 2003 р. проф. В. Колодій став штатним працівником університету, його обрали на посаду професора кафедри екологічної та інженерної геології і гідрогеології, а з 2005 р. і практично до кінця життя завідував кафедрою. Водночас він продовжував працювати в академічному інституті як провідний науковий співробітник відділу нафтогазової гідрогеології, геохімії і охорони гідросфери, науковий керівник аспірантів, наукових тем; він член ученої і голова спеціалізованої вченої ради інституту.

За успіхи в науковій і науково-організаційній роботі Президія НАН України тричі нагороджувала Володимира Васильовича почесними грамотами (1994, 1998, 2001). Державна геологічна служба України нагородила вченого медаллю імені В. І. Лучицького, а Всеукраїнська громадська організація “Спілка геологів України” – золотим нагрудним знаком.

Володимир Васильович залишив глибокий слід у розвитку геологічної науки і, зокрема, нафтогазової гідрогеології. Він був високоосвіченою, інтелігентною доброзичливою людиною; любив Україну і невтомно працював для її добра.

Світлі спогади про Володимира Колодія назавжди закарбувались у пам'яті тих, хто знав його, працював з ним.

Роман Лещух, Роман Смішко